

RANKU, BILKE ja KOTOMA -hankkeiden ohjausryhmän 6. kokous

Aika: Keskiviikko 1.2.2017, klo 9.30 - 11.30

Paikka: Virastotalo, kokoustila Airisto, 3. krs, Itsenäisyydenaukio 2, Turku

Videoyhteys: ELY virtuaalihuone 02

Läsnä: Aino Launto-Tiuttu, MTK Varsinais-Suomi
Airi Kulmala, MTK
Anni Karhunen, YM
Heikki Aro, Tekes
Marja-Liisa Tapio-Biström, MMM (videoyhteydellä)
Markku Pärssinen, MTK-Satakunta (videoyhteydellä)
Miira Riipinen, Kuntaliitto (videoyhteydellä, poistu klo 10.55. kohtaa 6 käsiteltäessä)
Mikko Rahtola, LUKE (videoyhteydellä)
Mirja Koskinen, VARELY Y
Pasi Nummela, ProAgria Länsi-Suomi (videoyhteydellä)
Pekka Salminen, Turun kaupunki
Seppo Jaakonmäki, VARELY E
Sini Wallenius, MMM (videoyhteydellä)
Hankkeiden edustajat: RANKU: Kaija Salmela, Sami Talola ja Sanna Tikander, BILKE:
Juha-Pekka Triipponen ja Elsi Kauppinen, KOTOMA: Mikko Jaakkola ja Harri Lilja

Poissa: Elina Liinaharja, MTK-Satakunta, Esa Lindqvist/Tekes, Katri Vasama/MMM, Ville Keskisarja, MMM, Paavo Myllymäki/MTK Varsinais-Suomi, Roosa Jaakkola/ Gasum Oy, Timo Oja/Mynämäki

1. Kokouksen avaus, uusien jäsenten hyväksyminen, läsnäolijoiden toteaminen sekä kokousjärjestelyistä sopiminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.35 ja todettiin läsnäolijat. Hyväksyttiin uudet jäsenet KOTOMAn osalta: Airi Kulmala (MTK) ja Sini Wallenius (MMM). Koska ohjausryhmällä on kokouksissa käsiteltävänä kolme hanketta (RANKU, BILKE ja KOTOMA) ajankäytön tulee olla tehokasta. Päätettiin, että jatkossa hankkeet käsitellään aina samassa järjestyksessä 1. RANKU, 2. BILKE ja 3. KOTOMA ja jokaiselle hankkeelle varataan kokouksiin 30 minuuttia. Kokousaineisto lähetetään ajoissa tutustumista ja kommentointia varten. Ohjausryhmän jäsenet voivat jatkossa osallistua vain osaan kokouksesta tai kaikkien hankkeiden käsittelyyn. Yksityiskohtaisemmat asiat käsitellään hankekohtaisissa palavereissa, joihin kaikilla ohjausryhmän jäsenillä on oikeus osallistua.

2. Asialistan hyväksyminen

Numeroinnin korjauksen jälkeen asialista hyväksyttiin.

3. Keskustelu edellisen kokouksen (20.9.2016) pöytäkirjasta

Edellisen kokouksen pöytäkirja on hyväksytty ja allekirjoitettu. Siihen ei ollut huomauttamista.

4. RANKU-hanke

Hankkeen väliraportti 4 ja viestintäsuunnitelma lähetettiin kokousväelle etukäteen asialistan liitteinä 2 ja 3. Sanna Tikander esitteli hankkeen mennyttä ja tulevaa toimintaa. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 1.

a. Hankkeen 4. jakson (1.7. - 31.12.2016) toiminta ja väliraportointi

Kauden tavoitteena oli aktivoida mukaan toimintaan muita kuntia ja ottaa yritystoimijat tiiviimmin mukaan hankkeeseen, sekä luoda kriteeristöä ravinneneutraalille kunnalle. Syksyn pääkohderyhminä olivat maataloustuottajat ja -yrittäjät sekä kuntatoimijat. Tavoitteena oli lisätä viljelijöiden välistä yhteistyötä ja tuoda esille jo olemassa olevia hyviä yhteistyön käytäntöjä sekä nostaa esille maatalouden yritysinnovaatioita. Myös biokaasutuksen kautta tapahtuva ravinteiden kierrätys, biokaasutuksessa syntyvien tuotteiden tuotteistaminen ja siihen liittyvä ympäristöyrittäjyys olivat syksyllä merkittävässä osassa hankkeen toimintaa.

Vuoden 2016 lopulla jatkettiin pilottikuntien teemojen käsittelyä. Syksyllä panostettiin toteutettujen ja käynnissä olevien pilottitöiden pohjalta RANKU-kriteeristön ja brändin laadintaan. Lisäksi hanketta ja alustavia tuloksia tuotiin esille eri tilaisuuksissa.

Hankkeen 4. jakson toimintaraportti on lähetetty ministeriöön ja kauden maksatus on haettu. Ministeriön kommentit raporttiin eivät vielä ole tulleet. Jos niitä tulee, niin lopullinen kommenttien perusteella täydennetty raportti lähetetään ohjausryhmälle.

b. Hankkeen kahden ensimmäisen vuoden toiminta ja muutostarpeet

Hanke alkoi toiminnallisesti alun perin hieman myöhässä ja hankkeessa oli työntekijävajaus vuonna 2016. Hankkeen etenemisestä on raportoitu ministeriölle. Vuosille 2015–2016 arvioituja varoja on jäänyt käyttämättä arvioituja pienempien palkka- ja vuokratulujen vuoksi ja koska merkittävimmät ostopalvelut saadaan myöhästyneen aikataulun vuoksi toteutettua vasta vuonna 2017. Ylijäävään rahoitusosuuteen haettiin ja saatiin siirto vuodelle 2017. Määrärahasiirron ja henkilöresurssien lisäyksen myötä hankkeen vuoden 2017 toimintaan ei kohdistu erityisiä riskejä.

c. Vuoden 2017 toiminta

Hankkeen kolmannen vuoden tavoitteena on syventää ja testata aikaisempien vuosien työn tuloksia sekä jakaa hankkeen kokemuksia valtakunnallisesti. RANKU-brändi ja kriteerit julkaistaan sekä sovitaan vastuutahoista ja menetelmistä, jotta hankkeen tuottamia tuloksia voidaan jalostaa edelleen ja hyväksi havaittuja toimintamalleja ottaa mahdollisimman laajasti käyttöön ravinteiden kierrättämiseksi. Maatalousteemoihin liittyviä pilotteja jatketaan ja niiden pohjalta laaditaan toimintamalleja.

- Käytettävissä kahden henkilön lisäksi 6 htkk (viestintähenkilö + harjoittelija)
- Panostetaan brändin luontiin ja ravinnevirtaselvityksiin
- RANKU vahvasti mukana Varsinais-Suomen kiertotalouden tiekarttatyössä (vastuu ravinnekierrätysosioista)
- Muiden aiheeseen liittyvien hankkeiden kanssa yhteinen loppuseminaari on päätetty pitää 1.11.2017 Turussa (tarkempi toteutustapa, aiheet ja kumppanit vielä avoinna).

KESKUSTELU:

- Todettiin, että RANKU-toimintatapa ei ole vain kuntanäkökulma vaan laajempi, alueellinen tarkastelu ja toimintatapa. Tuotiin esille myös, että ei sovi sulkea yhtään ryhmää kohderyhmistä pois – yksilöiden neuvonta kuntien toimesta voi olla RANKU-työssä yksi alue.
- Keskusteltiin siitä, mitä toimintamalleja tai innovaatioita hankkeen peltonpiennarpäivistä on saatu. Uudet avaukset on hyvä tuoda esille.
- Tuotiin esille, että hankkeen toiminnassa tulee miettiä tarkemmin sitä, mitä RANKUn ensimmäisen vaiheen (vuodet 2015–2016) kokemuksilla voidaan saada aikaan. Tältä osin väliraportin tarkastelua

tulee syventää. Lisäksi tulisi tarkastella sitä, miten käytännön toimia voidaan edistää ja mitkä ovat hankkeen tavoitteiden toteutumisen riskejä.

- Hankkeessa toteutettuun lantayhteistyön ja urakointipalvelujen mahdollisuudet -kyselyyn saatiin vain 12 vastausta. Todettiin, että puhelinkysely voisi olla tehokkaampi vaihtoehto kyselyn toteuttamiseen. Kyselyn kooste lähetetään ohjausryhmälle.
- Keskusteltiin siitä, että osa viljan ostajista on kieltänyt jätevesilietteitä sisältävien kierrätysravinteiden käytön. Tämä saattaa vaikeuttaa kierrätysravinteiden käyttöä.
- Tuotiin esille, että kentällä koetaan maatilakokoluokan biokaasulaitosten lupakäsittely (etenkin YVA) raskaana. Selvitetään onko mahdollista lieventää YVA-menettelyn tarvetta pienille biokaasulaitoksille.
- Kuntaorganisaatioiden osallistuminen alueensa ravinnekierrätystyöhön on tärkeää. Kunnalla on rooli sekä kannustajana ravinneneutraaliin toimintaan, että esimerkkinä mm. omien peltomaidensa vastuullisena vuokranantajana tai hankintojen tekijänä. Keskusteltiin kuntavaalien vaikutuksesta RANKU-toiminnan etenemiseen sekä siitä, miten saadaan kuntapäätäjät sitoutumaan RANKU-toimintaan ja brändin työstämiseen. Kuntavaalit vievät paljon aikaa kunnissa keväällä, joten voi olla haastavaa saada heitä mukaan erilaisiin työpajoihin. Tuotiin esille, että hanke voisi markkinoida ravinteiden kierrätystä ja RANKU-toimintaa kuntavaaliteemaksi. Esim. Kuntaliitolla on kuntavaaliverkkosivut, joiden kautta asiaa voisi viedä eteenpäin. Hankkeen kannattaisi tehdä asiaan liittyvä tiedote. Kuntaliitolla on myös strategia yhdyskuntien kehittämiseen ja siinä on mukana ravinteiden kierrätysteemoja. Myös kunnilla on omat strategiansa. Otollisin aika vaikuttaa kuntien pitkäjänteiseen työhön, on vaikuttaa näiden strategioiden sisältöön.
- Kevään brändityöpajassa työstetään brändiajatuksia. Myös ohjausryhmä kutsutaan työpajoihin. Tuotiin esille myös, että ohjausryhmälle voitaisiin järjestää oma työpaja brändin työstämiseksi. Tuotiin esille, että Vesistökuunnostusverkosto voisi olla potentiaalinen benchmarking-kohte RANKUn jatkon suunnittelussa ja toiminnan valtakunnallistamisessa.
- Tuotiin esille, että RANKU-animaatio / nettivideo voisi toimia brändin rakentamisessa. Myös RANKU-kuntien verkkosivuille tulisi välittää tietoa RANKUsta. Tietoa löytyy jo [Taivassalon](#) ja [Nakkilan](#) kuntien sivuilta
- Tuotiin esille, että Tekes on rahoittanut myös ravinnekierrätykseen liittyviä ekosysteemihankkeita ja rahoittaa myös liiketoiminnan kehittämiseen liittyviä pilotteja. Näitä mahdollisuuksia ja mm. digibiotalous mahdollisuudet tulisi nostaa esille erityisesti brändityössä. Kaikki mahdollisuudet, jotka liittyvät digitalisaatioon on hyvä nostaa esille.
- Keskusteltiin RANKU-mittareista ja todettiin, että olisi hyvä jos mahdollisimman pian saataisiin konkreettiset mittarit ja luonnehdinta siitä mitä RANKU on, jotta brändiä ja siihen kuuluvaa työtä voisi selkeämmin viestiä muillekin toimijoille.
- Todettiin, että koska käsiteltyjä asioita oli käytettävissä olevaan aikaan nähden paljon, voi niihin antaa kommentteja jälkeenkäinkin.

5. BILKE-hanke

Elsi Kauppinen esitteli BILKE-hankkeen toimintaa. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 2.

a) Luonnonmukaisen ojituksen pilotointi ja muu edistäminen

Mättäänojan tilanne. Ojitusyhteisö hyväksyi peruskorjauksen suunnitelman ja haki rahoitusta peruskuivatustuen kautta. Tuki on myönnetty. Toteutus jää ojitusyhteisön vastuulle. Toteutus on suunniteltu tehtävän vuosien 2017–2018 aikana.

Vehmaan pellonpiennarpäivä. Hanke oli mukana toteuttamassa Vehmaan pellonpiennarpäivää (salaojien huuhtelun työnäytös).

b) Ojitusisännöintikoulutukset

Hankkeen ideoima tieisännöitsijöille ja muille hankeosaamista omaaville henkilöille suunnattu ojitusisännöinti on saanut hyvän vastaanoton. Turussa marraskuussa pidetty tilaisuus oli täynnä ja koulutus sai osallistujilta kiitosta. Tilaisuuksia on pyydetty monelle muullekin alueelle, mutta

hankkeen aikana ei pystytä järjestämään muita koulutuksia kuin sovitut helmikuun tilaisuudet: 22.2. Porissa ja 23.2. Seinäjoella. Koulutuksien jälkeen on syytä pohtia ojitussännöintitoiminnan eteenpäinviemisestä jatkossa tarkemmin. Kevään aikana olisi hyvä keskustella, että mikä taho ottaa vastuun hyvän toimintamallin eteenpäin viemisestä ja miten.

c) ICID-työpajaa varten kirjoitettu artikkeli (liite 4)

Elsi Kauppinen ja Markku Puustinen ovat kirjoittaneet hankkeen artikkelin (*Climate change resilient water management measures in agriculture in Finland*) ICID:n (International Commission on Irrigation and Drainage) konferenssia varten. Artikkelin lähetettiin ohjausryhmän jäsenille asialistan liitteenä. Artikkelista aiottiin tehdä suomennos.

d) Maatalouden vesiensuojelun tulevaisuustyöpajat

Ensimmäinen tulevaisuustyöpaja pidettiin 2.12. yhdessä RANKU-hankkeen kanssa. Osallistujina on pääosin tutkijoita, hanketoimijoita ja muita asiantuntijoita. Työpajan tulosten pohjalta on suunniteltu seuraava, ensisijaisesti maanviljelijöille suunnattu työpaja. Se pidetään 30.3. Satakunnassa RANKU- ja Freshabit-hankkeiden kanssa. Tässä työpajassa keskitytään maa- ja metsätalousmaiden ojitus- ja purokunnostusasioihin.

e) Muu tuleva toiminta

On suunniteltu pitää hankkeen loppuseminaari tulevaisuusseminaarina, mutta todennäköisesti aikaa järjestelyille ei ole. Haavoittuvuusanalyysi tulee ohjausryhmän kommentoille kevään aikana. Loppuraportointi ja hankkeen tulosten ja toimenpide-ehdotusten kirjoittaminen on aloitettu. Loppuraportti valmistuu keväällä ja laitetaan kommentoille ennen seuraavaa ohjausryhmän kokousta.

Monia hankkeen jatkoehdotuksia on nostettu osaksi rahoitushaussa olevaa Water Drive -hanketta. Lisäksi Turun kaupunki on kiinnostunut luonnonmukaisesta ojituksesta ja halukas ottamaan 2-tasouomasta pilottikohteen.

KESKUSTELU:

- Todettiin, että ojitussännöintikoulutusten suuri kysyntä kertoo siitä, että peltojen vesitalouden kunnostuksille on selkeästi tarvetta tänä päivänä yhä enemmän. Ongelmia on havaittu ja niihin halutaan korjauksia.
- Muistutettiin, että maatalouden investointitukia on mahdollisuus hakea myös ojituskunnostuksiin ja kosteikkojen perustamiseen tarkoitettuja varoja on vielä käytössä. Niitä voi hyödyntää mm. 2-tasouomien rakentamisessa. Todettiin, että kosteikkotuen pinta-alavaatimukset tulevat helposti esteeksi uomakunnostuksissa, joissa pinta-alaa ei muodostu vaadittavaa määrää.
- Todettiin, että ojituskunnostuksissa myös suunnittelijoiden koulutuksen pitää olla ajan tasalla. Monesti ollaan liian innostuneita suoraan tekemään kunnostuksia ja suunnittelu jää vajavaiseksi.
- Todettiin, että hyvien esimerkkien ja toimintamallien lisäksi hankkeen loppuraportissa on selkeästi nostettava esille myös esille tulleet pullonkaulat. Näin niiden purkamista voidaan viedä eteenpäin tehokkaasti.
- Todettiin, että hanke on tuottanut paljon hyviä tuloksia. On hyvä, että niitä on saatu jo nyt vietyä jatkotyöhön, Water Drive -hankkeessa toteutettavaksi.
- Todettiin, että hankkeessa tehtyä englanninkielistä artikkelia ei ole suoraan syytä käänntää suomeksi, vaan siitä on hyvä tehdä policy brief -tyyppinen julkaisu.
- Todettiin, että kunnostushankkeiden yhtenä haasteena on myös se, ettei uusi maanomistaja välttämättä saa tietoa ojitusyhteisöistä. On useita maanomistajia, jotka eivät edes tiedä moisten yhteenliittymien olemassa olosta. Perimätietoa on, mutta ei selkeää rekisteriä. ELY-keskuksilta joitakin tietoja kyllä saa vaihtelevasti.
- Keskusteltiin mahdollisesta Turun kaupungin 2-tasoumapilotin toteuttamisesta. Kaupunki on sellaisen halukas mailleen perustamaan osana RANKU-toimintaansa. Todettiin, että pilotista

pidetään erillinen maastokäynti, jossa tarkastetaan sopivia kohteita ja sen jälkeen pidetään erillinen suunnittelupalaveri.

- Tuleva maakuntauudistus tuo haasteita myös ojitusasioiden eteenpäinviemiseen. Nyt ELYjen ojitustehtävät on keskitetty EPO ELYyn, jatkossa tehtävät ovat maakuntien vastuulla. Ei tiedetä jatkavatko maakunnat samanlaista keskittämistä vai miten asia tullaan tulevaisuudessa järjestämään. On vietävä ministeriöön toive, että varmistavat mm. ojitusisännöinnin eteenpäinviemistä maakuntauudistuksen jälkeenkin.

6 KOTOMA-hanke

Mikko Jaakkola esitteli hanketta ja Harri Lilja RUSLE-mallia. Esitys on pöytäkirjan liitteessä 3. Hankesuunnitelma liitteinen on lähetetty ohjausryhmälle asialistan yhteydessä ja ohjausryhmällä oli mahdollisuus tutustua niihin etukäteen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hallinnoiman KOTOMA-hankkeen tavoitteena on kehittää vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamiseen toimintamalli, jonka avulla voidaan kuormittavimmat viljelyalueet tunnistaa valuma-alue- ja peltolohkotasolla.

Hankkeen erityisasiantuntijan rekrytointi on käynnissä. Hanke pääsee todenteolla alkamaan, kun tekijä saadaan palkattua.

KESKUSTELU:

- Todettiin, että hanke vaikuttaa hyvältä ja on tarpeellinen. Vesiensuojelun kohdentamista tarvitaan ja on hyvä, että seuraavan tukikauden valmistelutyö on aloitettu hyvissä ajoin. Tuotiin esille, että hankkeen tuloksista kohdentamisedotuksista on aktiivisesti tiedotettava, etteivät ne jää vain tutkijoiden pöydälle.
- Nostettiin esille kysymys, että miten hanke aikoo saada viljelijät mukaan sen toimintaan. Pelkkä mielenkiinto mallia kohtaan ei riitä, sitä on harvalla viljelijällä. Tarvitaan jotain konkreettista esitettävää viljelijöille. Mutta mitä?
- Todettiin, että ehkä hankkeen viestintääkin on kohdennettava. Hankkeesta on pyrittävä viestimään siellä minne tukitoimenpiteiden kohdennuskin vaikuttaa eniten. Todettiin, että koska kohdentaminen ei koske yleisesti kaikkia viljelijöitä, kaikkien viljelijöiden ei tarvitse aktiivisesti osallistua hankkeeseen. Ongelma on tässä sama kuin toimenpiteiden kohdentamisessa: missä on raja, jossa kohdentaminen kannattaa tehdä. Hankkeen viestinnässä ja sen kohdentamisessa on syvennyttävä myös tähän.
- Tuotiin esille, että voisiko ajon tehdä koko Varsinais-Suomeen ja ehkä Satakuntaan, jotta kuka tahansa voisi katsoa tuloksia → kyllä.
- Todettiin, että on hyvä, että RUSLE-mallin soveltaminen on pitkällä. Keskimääräinen eroosio Suomessa on noin 500 kg/ha/v, joka pientä Euroopan mittakaavassa.
- Tuotiin esille, että hankkeessa on paljon tehtävää ja työntekijän palkkaus on vasta käynnissä. Varsinaisille toimenpiteille ei hankkeessa jää aikaa. Hankeaika, 1 vuosi, on käytännön toimien toteuttamiseen liian lyhyt. Anni Karhunen toi esille, että hankkeen toteutusaikaa voidaan hakemuksesta pidentää, mutta rahoitusta ei voida muuttaa.
- MTKn LOHKO-hankkeen kautta tämä hanke voisi saada melko helposti sopivia esimerkipeltolohkoja. Viestintää voisi toteuttaa yhdessä LOHKO-hankkeen kanssa.
- Tutustuttiin RUSLE-tarkastelun demoversioon netissä. Demossa on edelleen pohjalla Mavin 2014 aineisto ja siinä oletetaan, että kaikki lohkot kynnetään. Tarkkuus ei ole riittävä. Tulevaisuudessa eroosioherkkyysskartat tulevat Lukessa peruspalveluksi ja alustat sitä varten on jo päätetty. Päivitettyä demoa ei ehkä hankkeen puitteissa ehditä kuitenkaan saada aikaiseksi. Käytännössä demo ei tule toimimaan kuin kevään ajan, koska palvelimet siirtyvät Viikkiin, siksi sitä ei kannata markkinoida viljelijöille.

- Todettiin, että myös ajallinen pistemäisyys (rankkasateet) on todella tärkeä huuhtoumassa. Mallissa tätä ei ole huomioitu. Siinä tarkastellaan vain pitkän aikavälin sateita (pitkän aikavälin keskiarvo, 10 vuodelta).

7. Muut asiat

Tuotiin esille, että nyt kun ohjausryhmällä on kolme hanketta käsiteltäväksi, kokouksessa ei ehdi paneutua syvällisesti asioihin. Keskustelu ja tiedonvaihto jäävät vaillinaiseksi. Olisi hyvä pidentää kokousaikaa tai pitää erillisiä hankekohtaisia työkokouksia.

8. Seuraava kokous

- BILKE 4.5.2017 klo 9.30 **TÄMÄ PÄIVÄ MUUTTUU VIELÄ**
- RANKU/KOTOMA ti 19.9.2017, klo 9.30 alkaen

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.38

Anni Karhunen
YM
Puheenjohtaja

Pöytäkirjan tarkastajat

Sanna Tikander
RANKU-hanke, VARELY
Sihteeri

Seppo Jaakonmäki

Kaija Salmela

JAKELU: Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet